

«Камышинское» ЖШС жағдайында Ертіс сүтті типті симментал сиырларының және оның будандарының өнімділігі тақырыбындағы Нусупов Аманжан Максуткановичтың 6D080200 – «Мал шаруашылығы өнімдерін өндіру технологиясы» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алуға ұсынған диссертациясына

ҒЫЛЫМИ КЕҢЕСШІНІҢ ПІКІРІ

Республикамыздың шығыс өңірі жағдайында өсірілетін сүтті және сүтті-етті бағыттағы ірі қара малдарынан өндірілетін сүт және сүт өнімдеріне деген сұраныс тұтынушылар тарапынан күннен күнге артуда. Бұл өңірдегі халықтың табиғи таза сүтке деген мұқтаждықтарын медициналық нормаға сай қамтамасыз етуде Шемонайха, Ұлан, Глубокое және Бородулиха сияқты аудандардағы шаруа қожалықтардың маңыздылығы өте зор. Атап өткен шаруа қожалықтарда кәзіргі таңда бәрімізге белгілі симментал, голштин, қара-ала, қырдың қызыл сиырлары сияқты малдары көптеп кездесуде. Бұл малдардың ішінде Европа мен Азияның көптеген елдерінде кеңінен таралған көне тұқымдардың бірі симментал малдары аса ерекшеленеді. Бұл симментал тұқымды малдары Шығыс Қазақстанның жергілікті климаттық жағдайына сай қысқа мерзімде жақсы ет өнімділік көрсеткіштерімен ерекшеленіп қана қоймай, сондай-ақ, сүтті бағытына өзгеруіне байланысты сауын маусымы кездерінде жоғары өнімді сүттілік көрсеткіштерімен де сипатталады.

Бұндай сүтті бағытта кездесетін симментал сиырларына Шығыс Қазақстан облысы жағдайындағы «Камышинское» және «Е.Зайтенов» сияқты ірі шаруа қожалықтарында өсірілетін қазақстандық қызыл-ала сүтті бағыттағы Ертіс типті симментал малдары жатады. Бұл Ертіс типті симментал сиырларының конституциясы мықты, экстерьерлік көрсеткіштері жақсы дамыған, соған байланысты олардың физиологиялық толық жетілулері мен өнімбергіштік потенциалы жоғары болып келеді.

Осыған орай, докторант Аманжан Максутканович алғашқы болып өзінің диссертациялық ғылыми зерттеу жұмысында Қазақстанның Солтүстік-Шығыс жазық дала аймағы жағдайында өсірілетін «Ертіс» типті сүтті бағыттағы қызыл-ала симментал сиырлары және олардың отандық селекциядағы симментал және шетелдік селекциядағы қызыл-ала голштин будандарының шаруашылыққа пайдалы қасиеттерін кешенді бағалаған.

Аманжан Максутканович ғылыми зерттеу жұмысын Шығыс Қазақстан облысындағы «Камышинское» шаруа қожалығында «Ертіс» типті сүтті бағыттағы симментал сиырлары мен олардың отандық және шетелдік селекциядағы будандарының өнімділіктерін, яғни төлдердің өсіп-жетілулерін кезеңдер бойынша, сауын сиырларының сауын маусымындағы сүт өнімділіктерін, будан сиырлардың экстерьерлік және өнімбергіштік ерекшеліктерін зерттеуге алған.

Зерттеу жұмысының негізгі бөлімінде докторант Аманжан Максутканович зоотехникалық талаптарға сай ғылыми зерттеу жұмысының нәтижесі бойынша

будан төлдерінің әртүрлі өсу кезеңдеріндегі абсолютті өсу, орташа тәуліктік және салыстырмалы салмақ қосуларын, будан сиырларының 305 күндік сауын маусымында орташа сауылған сүт мөлшерін және сүттің құрамындағы май мен белоктың пайыздық үлестерін анықтап, сауын маусымының қисығын сызған. Сонымен қоса, будан сиырлардың желіндерінің морфологиялық құрылымдары мен сүт беру жылдамдықтарын анықтаған.

Доктарант диссертациялық ғылыми зерттеу жұмысының мақсаты мен міндеттерін таңдалған тақырыпқа сай келтіріп, жұмысты безендіруде отандық және шетелдік ғылымдардың жұмыстарына сүйене отырып, өзінің жұмысын кіріспе, негізгі бөлім және қорытындылар мен пайдаланылған дерек көздері бөлімдеріне бөлген. Диссертациялық жұмысты барлық нормативті оқу-әдістемелік құжаттарға, мемлекеттік стандарттарға сай орындап, барлық кестелер мен суреттерді дұрыс безендірген.

Доктарант Аманжан Максутканович ғылыми зерттеу жұмысына өзінің үлесін 95 пайыз қосып, жоғары деңгейде жүргізіп, жұмысының нәтижелерін 10 астам отандық және шетелдік ғылыми журналдар мен конференцияларда жариялаған.

Аманжан Максуткановичтың «Камышинское» ЖШС жағдайында Ертіс сүтті типті симментал сиырларының және оның будандарының өнімділігі тақырыбында ұсынып отырған ғылыми зерттеу жұмысын барлық тараптарға сай орындалуына байланысты 6D080200 – «Мал шаруашылығы өнімдерін өндіру технологиясы» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алуға лайықты деп санап, диссертациялық кеңесі комиссиясының алдында толық қорғауға лайықты деп санаймын.

Ғылыми кеңесші:
Ауыл шаруашылығы және
биоресурстар кафедрасының кау.м.
профессоры, Семей қаласының
Шәкәрім атындағы университеті,
а.ш.ғ.д.

Көжебаев Болатпек
Жанахметович

